

Тема уроку: Публій Вергілій Марон. Поема «Енеїда» як літературна обробка римської легенди про Енея.

Мета: подати загальні відомості про "золоту добу" римської культури та літератури, розкрити значення творчості Вергілія як найвидатнішого римського поета, творця національного героїчного епосу, пояснити, що «Енеїда» є літературною обробкою римської легенди про троянця Енея — легендарного засновника Риму, зробити загальну характеристику сюжету; розвивати вміння порівнювати, виділяти головне, ділитися інформацією; виховувати повагу до набутків світової культури.

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань

1. Перевірка домашнього завдання

а) відповіді на запитання:

- Чому Есхіла називають «батьком трагедії»?
- Місце трагедії «Прометей закутий» у тетралогії Есхіла.
- У чому секрет популярності образу Прометея?

б) Турнір з греко-римської міфології

Встановіть відповідність між богами грецьких та римських міфів:

Зевс Геркулес

Посейдон Плутон

Персефона Мінерва

Діоніс Марс

Деметра Церера

Афіна Діана

Гермес Вакх

Афродіта Вулкан

Гефест Прозерпіна

Артеміда Меркурій

Арес	Нептун
Аїд	Юпітер
Геракл	Венера

II. Оголошення теми, мети уроку.

III. Сприйняття і засвоєння навчального матеріалу.

1. Вступне слово вчителя.

„Золоте століття” римської літератури. Цей період збігається із правлінням Августа. Август прийшов до влади після громадянських воєн. Після смерті Цезаря перемагає Октавіан Август - прізвисько «священний», тому що приніс на римську землю мир. Державі була потрібна ідеологія. Початок - роздача орних земель ветеранам своїх військ, тому що вважав, що праця на землі облагороджує. Август розумів, що без культури немає ідеології. У нього був багатий друг - Меценат. Він створює умови для бідних поетів, а ті підтримують Августа. У цей гурток входили: Вергілій, Горацій, Проперцій, Варій Руф, Азінній Палліон. Вони ніби поділили жанри літератури. На противагу цьому гуртку створюється коло Корвіна Мессала: Тібул і Овідій. Життя римської громади відмінне від грецького. Греки становили щільну етнічну групу еллінів, а римляни був оточений іншими племенами. Тому - постійна боротьба за виживання, один час вони були під владою етрусків. Етруски взаємодіяли з римлянами. Крім них були інші племена й грецькі колонії - Сицилія. Життя було побудоване за принципом військової громади. У греків було більше можливостей розвивати культуру. Навіть життя було підлегле воєнній дії. Римляни не створили розгалуженої міфології – їх міфи примітивні. Вірили в добрі й злі сили - нуміни. У Римі були цілі армії різних жерців. Релігія перетворюється в технічну підмогу до життя суспільства. Життя громади й родини тяжіє над релігіями. Явна перевага державного перед релігією.

Культура римської цивілізації має тисячолітню історію. Її значення для світової цивілізації важко переоцінити. Латинська мова, яка була носієм цієї культури, справила вплив на цілу групу мов, так званих романських. Ще два-три століття тому вона була мовою філософії, науки, медицини, юриспруденції, релігії і літератури багатьох європейських народів. Ще й сьогодні більшість наукових, медичних, юридичних термінів – латинського походження.

Таке ж значення мають досягнення римлян в архітектурі, образотворчому мистецтві, в системі державного і приватного права, адміністративного управління та форм організації суспільного життя. Вивчення історії античної, і зокрема римської, культури дає змогу зрозуміти закономірності розвитку багатьох соціальних та культурних феноменів, робить можливим більш ґрунтовний підхід до вивчення й розуміння сьогоденних соціальних і

культурних процесів. Події та герої римської культури та історії осмислюються у зв'язку з цим як культурні символи, що допомагають глибше розуміти сучасність.

2. Звіт групи дослідників (комп'ютерна презентація проекту «Вергілій. «Енеїда»)

3. Розповідь вчителя про історію створення „Енеїди” та її сюжет

Вергілій - найвидатніший римський поет, творець національного героїчного епосу, пише на замовлення Августа три поеми. «Буколіки» - вівчарські вірші, «Георгіки» - землеробські. «Енеїда» - героїчний епос. Поєднає їх ідея, відмінна від грецької, - Вергілій відрікався від минулого і закликав до відродження в майбутньому.

Виходець із середньої родини, але одержав непогану юридичну освіту.

«Енеїда» - велика епічна поема. Замовлена Августом. Вергілій повинен був написати панегірик про самого Августа. У пролозі повинен був написати про міфічних предків Августа. Вів рід від Венери. Вергілію дали час для роботи - 12 років, але він так і не завершив. Заповів цю поему спалити своєму другові, але той не став її знищувати. Складається з 12 книг. Вергілій ділить свою поему на дві частини. Перша частина - втеча Енея з палаючої Трої й прибуття в Карфаген - 5 книг. Друга частина - оповідання про війни в Італії. Посередині шостої книги - розповідь про спуск Енея в царство мертвих. Еней спускається довідатися, куди він пливе й про майбутню долю Рима. Він ніби об'єднав «Іліаду» й «Одіссею» у зворотному порядку. Вергілій не приховує, що як приклад використав Гомера.

Енею призначено заснувати римську державу, якій буде належати світ. Поема спрямована в майбутнє. Ще одна надзадача, пов'язана з героєм – доля Енея - це доля Риму - головна сила, що управляє всім.

Тема «Енеїди» — пригоди Енея, який, за вказівкою богів, засновує нову могутню Римську державу. Поряд із зовнішньою подібністю до поем Гомера, «Енеїда» різко відрізняється від них певною політичною тенденцією — прагненням показати історичну зумовленість нового ладу й уславити його.

«Енеїді» Вергілій віддав десять останніх років життя. Спочатку поет склав план і написав епопею прозою, а потім завіршував уподобані частини. Щоб оглянути місця, зображені в поемі, він вирушив у подорож до Греції та Малої Азії. Проте Трою йому не довелося побачити. Тяжко захворівши в Афінах, він припинив мандрівку. Август порадив хворому повернутися разом з ним до Італії, там 21 вересня 19 р. до н. е. й обірвалося життя Вергілія. Прах його було перевезено до Неаполя і там поховано при ПUTEOLANській дорозі. Вергілій не встиг остаточно опрацювати своєї поеми. За наказом Августа її було оприлюднено вже після смерті поета, можливо, в 17 році до н. е.

Римський народ визнав Вергілія першим своїм поетом, римським Гомером. Про те, яку загальну шану здобув автор «Енеїди» за життя, говорить хоча б свідчення історика Таціта, коли присутні в театрі почули вірші Вергілія, вони всі підвелися і віддали їх авторові таку саму честь, як імператорові Августу.

Не обійшлося і без злобних критиків. Одні обурювалися політичною тенденцією поеми, інші — її новаторством. Якийсь Карвілій Піктор навіть написав памфлет під назвою «Бич на «Енеїду»». Інші дорікали Вергілієві за різні запозичення, зокрема з Гомера. На захист поета стали друзі й пізніші критики, передусім Асконій, Педіан у праці «Проти наклепників Вергілія».

«Енеїда» довго була зразком «героїчного епосу».

У першій книзі йдеться про те, як Енеєві дорогою з Трої, з волі його божественної супротивниці Юнони (Гери), яка дуже не любила троянців (бо все ще пам'ятала принизливий для неї присуд Паріса, до того ж дуже поважала Карфаген, але дізналася, що колись він буде зруйнований нащадками Енея), довелося довго блукати морями, зазнати численних пригод та небезпек.

Флот Енея бурею прибило до берегів Карфагену, де володарювала тоді вдовиця Дідона. Еней розповів цариці про загибель Трої (кн. II) та про свої мандри (кн. III). Дідона палко закохалася в Енея. Любов у її серці запалив брат Енея — бог кохання Амур (обидва були синами Венери, але від різних батьків). На прохання матері Амур перевтілюється в Асканія (Юла), сина Енея. І коли розчулена Дідона пригорнула його до свого серця, він влив їй у груди отруту кохання, щоб зла Юнона не вклала в душу жінки якісь інші почуття. Еней також полюбив Дідону, та змушений був покинути нещасну, щоб виконати свою історичну місію — досягти берегів Італії й заснувати Римську державу. Невтішна, покинута коханим Дідона наклала на себе руки (кн. IV). На Сицилії Еней вшанував пам'ять свого батька Анхіса поминальними іграми (кн. V). Потрапивши нарешті до Італії, він за допомогою чарівниці Сивілли зійшов в царство мертвих Аїд, де зустрівся з душею свого любого батька. Сцену зустрічі сина з батьком описано дуже зворушливо, тут Вергілієві став у пригоді досвід створення «Буколік» з описами душевних переживань пастухів і пастушок. Тінь Анхіса віщує Енеєві славну долю його нащадків (кн. VI). У Лації цар латин гостинно зустрічає Енея й обіцяє віддати за нього свою дочку Лавінію. Але в неї вже є жених — цар Турн, головний герой рутулів, який іде на Енея війною (кн. VII). Еней вирушає за підтримкою до сусіднього володаря Евандра (туди, де згодом постане Рим). Там він отримує дарунок Венери й Вулкана — бойовий обладунок і щит, на якому зображено майбутню історію Риму (кн. VIII). Через відсутність ватажка Турн починає долати троянців (кн. IX). І хоча Еней, повернувшись, відбиває рутулів, Турн убиває його друга Палланта, сина Евандра (кн. X). Настає тимчасове перемир'я. Далі в поемі описано подвиги амазонки Камілли (кн. XI). І, нарешті, відбувається двобій між двома вождями, у якому Еней, здійснивши помсту за Палланта, вбиває Турна (кн. XII). Цією перемогою й закінчується поема.

Особливості поеми “Енеїда”:

- боги – вершители людської долі;
- доля (фатум) – рушійна сила, їй підвладні і боги і люди

- для стилю “Енеїди” характерний нахил до драматичних і патетичних ефектів, риторичність.

4. “Енеїда” - римська паралель до “Іліади” та “Одіссеї”

Мандри Енея від Трої до Італії

(кн.1-6)

Опис богів в Італії (кн. 7-12)

5. Заповнення таблиці на мультимедійній дошці і в зошитах

Порівняння поем Вергілія і І. Котляревського

Вергілій, "Енеїда"	І.П. Котляревський, "Енеїда"
1. Вплинув на розвиток світової літератури	1. Засудження протиріч між козацькою минувшиною та лояльністю щодо російського царя та імперії
2. Об'єкт його зображення - римська влада	2. Головний політичний аспект української інтерпретації латинського твору - формування українського світогляду, нових форм саморозуміння
3. Основна проблема твору - своєрідний ідеал Риму й імперії взагалі	
4. Вергілій - виконавець імператорського замовлення	

IV. Узагальнення нових знань

Обери правильну відповідь:

1. Як називається період творчості Вергілія, Горація, Овідія, що збігається з часом правління Октавіана Августа:
а) “золота доба”; б) “срібне століття”; в) архаїчний період; г) література доби Імперії?
2. У якому рядку всі названі твори належать Вергілію:
а) “Іліада”, “Одіссея”, “Енеїда”; б) “Прометей закутий”, “Антигона”, “Георгіки”; в) “Всі шляхи богам відкриті...”, “Іліада”, “Одіссея”; г) “Енеїда”, “Георгіки”, “Буколіки”?
3. Що покладено в основу Вергілієвої “Енеїди”:
а) оригінальний авторський задум; б) документальна історія про засновника Риму – Енея; в) замовлення твору римською владою; г) літературна обробка легенди про троянця Енея?
4. Хто є головним героєм “Енеїди”:
а) Еней; б) Дідона; в) Октавіан Август; г) Римська імперія?
5. Яке місто за Вергілієм було батьківщиною Енея:
а) Афіни; б) Спарта; в) Троя; г) Рим?
6. Гнів кого з богів спричинив труднощі на шляху Енея:
а) Зевса; б) Венери; в) Юнони; г) Юпітера?

V. Домашнє завдання.

Прочитати уривок з «Енеїди»

Порівняти заспіви упоемах Гомера «Іліада», «Одіссея» та поемі Вергілія «Енеїда».

Література:

1. Ліндьяй Д. Коротка історія культури. - К.: Мистецтво, 1995.
2. Підлісна Г. Антична література. - К.: Вища школа, 1992.
3. Підлісна Г. Про красу та античну літературу. - К.: Техніка, 1997.
4. Паращич В. В. Антична література 8 клас. – Ранок, 2012

Джерела:

ht <http://school.xvatit.com/index.php>